

Viite

Asia

EU:n epävirallinen ulkoministerikokous Gymnich 5.-6.3.2020; Suomen tavoitteet

EU:n epävirallinen ulkoministerikokous Gymnich pidetään Zagrebin lähellä 5.-6.3.2020. Kokouksen puheenjohtajana toimii korkea edustaja Josep Borrell Fontelles. Suomea edustaa ulkoministeri Pekka Haavisto. Keskustelunaiheina ovat Venäjä, Turkki ja EU:n yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan kehittäminen.

Venäjä

EU:n Venäjä-politiikan tulee säilyä johdonmukaisena ja päättäväisenä. Yhtenäisyys on tärkeää viestiä myös ulospäin niin Venäjän kuin kolmansienkin maiden suuntaan, myös Gymnich-kokouksen yhteydessä. Yhtenäinen linja pitää sisällään EU:n Venäjä-politiikan viisi ohjaavaa periaatetta sekä päättäväisen pakotepolitiikan. Suomi tukee pakotteiden jatkamista niin pitkään, kunnes niiden asettamiseen johtaneet syyt poistuvat. Suomi kannattaa EU:n instituutioiden ja Venäjän välisen keskusteluyhteyden avaamista vuoropuhelun käymiseksi. Tämä olisi niin EU:n kuin jäsenmaidenkin intresseissä. Käytännön yhteistyön edistämiseksi mm. ilmastonmuutoksen torjumisen ja ympäristönsuojelun aloilla sekä muun sisällön tuomiseksi valikoivaan kanssakäymiseen Suomi kannattaa myös pohjoisen ulottuvuuden ministerikokouksen järjestämistä.

Turkki

Suomi katsoo, että EU:n on säilytettävä Turkin kanssa dialogi ja yhteistyökanavat EU:n ja Turkin välisten suhteiden haasteista huolimatta. EU:n Turkki-politiikan tulee olla pitkäjänteistä. EU:n on syytä jatkaa Turkin kanssa dialogia ja pyrkiä vaikuttamaan sen toimintaan alueellisissa kysymyksissä, kuten Syyrian ja Libyan tilanteet. Myös Turkin vaikean oikeusvaltio- ja ihmisoikeuskehityksen seuranta sekä EU:n näkemysten esille tuomista on tarpeen jatkaa. EU:n tulee osoittaa Kyprokselle konkreettisesti solidaarisuutta itäisen Välimeren koeporauskiistassa. Samalla EU:n tulee kyetä vahvempaan ja johdonmukaiseen diplomaattiseen otteeseen ratkaisujen etsimiseksi.

EU:n yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan kehittäminen

EU:n ulkopoliittisen aseman vahvistaminen edellyttää unionilta entistä vahvempaa yhtenäisyyttä, tehokkaampaa päätöksentekoa ja parempaa toimintakykyä. Suomi tukee korkean edustajan pyrkimyksiä vahvistaa yhtenäisyyttä EU:n yhteisessä ulko- ja turvallisuuspolitiikassa. Samalla korkealla edustajalla tulee olla mahdollisuus nopeaan reagointiin EU:n puolesta, mikäli kansainväliset tapahtumat sitä edellyttävät. Määräenemmistöpäätösten käytön lisääminen vahvistaisi osaltaan EU:n yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan tehokkuutta ja uskottavuutta. Suomi tukee korkean edustajan pyrkimyksiä ulkoasiainneuvoston toiminnan tehostamiseksi. Ulkoasiainneuvostossa tulee tavoitella

konkreettisia tuloksia ja asiakohdat tulee valmistella huolellisesti, ml. laatimalla keskustelua ohjaavat kysymykset ja muut asiakirjat riittävän ajoissa ennen kokousta. Viime hetken muutoksia asialistaan tulisi välttää. Ajankohtaisten aiheiden lisäksi on ulkoasiainneuvostossa tarpeellista käsitellä myös strategisia aiheita. Ulkoasiainneuvoston seurantaan, ml. neuvoston päätelmien toimeenpano ja raportointi, tulee kiinnittää huomiota. Rakenteellisten muutosten sijaan jäsenmaiden omistajuutta ulkosuhteissa voidaan lisätä ensi sijassa käytännön työtapoja kehittämällä. Tiivis yhteydenpito EU:n ulkosuhdehallinnon ja jäsenmaiden välillä on keskeistä. Suomi pitää hyvänä, että jäsenmaiden ulkoministerit voivat tapauskohtaisesti sijaistaa korkeaa edustajaa EU:ssa yhteisesti sovittujen linjausten mukaisesti.

Asialista:

Venäjä	s. 4
Turkki	s. 7
EU:n yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan kehittäminen	s. 9

Ulkoasiainministeriö**TAVOITEMUISTIO**

ITÄ-10

Toivo Martikainen

21.2.2020

Asia

Venäjä

Kokous/tapaaminen

Epävirallinen ulkoministerikokous (Gymnich) 5.–6.3.2020

Asiakirjat

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Toivo Martikainen, UM ITÄ-10, toivo.martikainen@formin.fi, +358505020833**Pekka Hirvonen, UM ITÄ-10, pekka.hirvonen@formin.fi, +358504391326****Birgit Autere, UM ITÄ-10, birgit.autere@formin.fi, +358504364645****Maimo Henriksson, UM ITÄ-01, maimo.henriksson@formin.fi, +358504624207****1. ESILLÄ OLEVAT KYSYMYKSET**

Venäjä

2. SUOMEN TAVOITE

EU:n Venäjä-politiikan tulee säilyä johdonmukaisena ja päättäväisenä. Yhtenäisyys on tärkeää viestiä myös ulospäin niin Venäjän kuin kolmansienkin maiden suuntaan, myös Gymnich-kokouksen yhteydessä. Yhtenäinen linja pitää sisällään EU:n Venäjä-politiikan viisi ohjaavaa periaatetta sekä päättäväisen pakotepolitiikan. Suomi tukee pakotteiden jatkamista niin pitkään, kunnes niiden asettamiseen johtaneet syyt poistuvat.

Suomi kannattaa EU:n instituutioiden ja Venäjän välisen keskusteluyhteyden avaamista vuoropuhelun käymiseksi. Tämä olisi niin EU:n kuin jäsenmaidenkin intresseissä. Käytännön yhteistyön edistämiseksi mm. ilmastonmuutoksen torjumisen ja ympäristönsuojelun aloilla sekä muun sisällön tuomiseksi valikoivaan kanssakäymiseen Suomi kannattaa myös pohjoisen ulottuvuuden ministerikokouksen järjestämistä.

3. NEUVOTTELUTILANNE

Venäjä on EU:n ulkoministerikokouksen asiakohdanna ensimmäistä kertaa sitten huhtikuun 2018 ulkoasiainneuvoston. Sitä ennen edellinen keskustelu käytiin maaliskuun 2016 ulkoasiainneuvostossa. Gymnichissä on määrä keskustella EU:n ja Venäjän suhteista sekä vaihtaa näkemyksiä Venäjän tilanteesta. Venäjän sisäinen tilanne, mukaan lukien maan hallituksenvaihdos, perustuslain uudistushanke sekä ajankohtaiset ihmisoikeuskysymykset noussevat myös keskusteluun. Keskustelu käydään tilanteessa, jossa EU:n instituutioiden ja Venäjän välinen keskusteluyhteys on pitkälti jäissä, mutta jäsenmaiden kanssakäyminen Venäjän kanssa on samaan aikaan asteittain aktivoitunut.

4. TAUSTA

EU on säilyttänyt yhtenäisyyden Venäjä-politiikassaan ja pitää kiinni Krimin laittoman liittämisen ja Itä-Ukrainan konfliktin johdosta Venäjää kohtaan asettamistaan pakotteista. Samaa aikaan Venäjän kanssa jatketaan valikoivaa kanssakäymistä EU:n intressien edistämiseksi ja yhteyksien ylläpitämiseksi. EU:n on tärkeää jatkuvasti viestiä yhtenäisyytensä myös ulospäin niin Venäjän kuin kolmansienkin maiden suuntaan. Maaliskuussa 2016 EU:n ulkoasiainneuvostossa hyväksyttiin viisi

peruseriaatetta, jotka ohjaavat EU:n politiikkaa suhteessa Venäjään. Periaatteet vahvistettiin uudelleen ulkoasiainneuvostossa huhtikuussa 2018 ja ne ovat:

- 1) *Minskin sopimusten toimeenpano keskeisenä edellytyksenä sille, että EU merkittävästi muuttaa politiikkaansa suhteessa Venäjään,*
- 2) *suhteiden vahvistaminen EU:n itäisiin kumppaneihin ja muihin naapureihin, ml. Keski-Aasia,*
- 3) *EU:n kestokyvyn vahvistaminen (resilienssi) esim. energiapolitiikassa, hybridiuhkissa ja strategisessa viestinnässä,*
- 4) *valikoiva kanssakäyminen Venäjän kanssa EU:n intressissä olevissa asioissa, sekä*
- 5) *ihmisten välisten yhteyksien ylläpitäminen ja tuki Venäjän kansalaisyhteiskunnalle.*

EU:n ja Venäjän poliittinen dialogi jäädytettiin suurelta osin vuonna 2014, kun Venäjä liitti Krimin laittomasti itseensä ja alkoi toimia aktiivisesti Itä-Ukrainan konfliktissa. Yhteydet ovat sittemmin hieman lisääntyneet, mutta esimerkiksi loppuvuodesta 2019 työnsä aloittaneen uuden EU-komission ja Venäjän välillä ei ole ollut virallisia tapaamisia. EU-jäsenmaat ovat viimeisen parin vuoden aikana asteittain aktivoineet kahdenvälisiä kanssakäymistään ja yhteydenpitoaan Venäjän kanssa. Muutokset eivät kuitenkaan ole merkinneet paluuta vuotta 2014 edeltäneeseen aikaan, sillä dialogi on sisällöllisesti ja määrällisesti rajoitetumpaa kuin aiemmin.

Suomi kannattaa EU:n instituutioiden ja Venäjän välisen keskusteluyhteyden avaamista. Tämä olisi niin EU:n kuin jäsenmaidenkin intresseissä. Kyse ei olisi suhteiden normalisoinnista tai Venäjän toimien hyväksymisestä, vaan valikoivasta kanssakäymisestä EU:n ja jäsenmaiden intresseihin perustuen ja niiden edistämiseksi. Nykytilanteessa EU-jäsenmaiden ja Venäjän välisiä suhteita hoidetaan pääosin kahdenvälisesti, jolloin EU:n instituutiot ja EU:n yhtenäisen Venäjä-politiikan edistäminen jäävät sivummalle. Yhteydet EU:n ja Venäjän välillä ovat tarpeen intressiemme ajamiseksi paitsi unionin ja Venäjän suhteissa, myös alueellisissa ja kansainvälisissä kysymyksissä. Venäjän argumentaation ymmärtäminen parantaa myös mahdollisuuksiamme vahvistaa yhtenäisyyttämme ja kestokykyämme. Samaan aikaan kontaktien ylläpitämisen kanssa on tärkeää pitää huolta omasta kestokyvystämme eli resilienssistämme. Suomi tukee toimia yhteistyön lisäämiseksi EU:n piirissä liittyen hybridiuhkiin varautumiseen, ml. disinformaatio ja vahingolliset kybertoimet.

EU tarkastelee säännöllisesti keväästä 2014 lähtien asteittain Venäjää kohtaan asettamia pakotteita ja jatkaa niiden voimassaoloa niin kauan, kunnes pakotteiden asettamiseen johtaneet syyt ovat poistuneet. Venäjää kohtaan asetettujen sektorikohtaisten talouspakotteiden voimassaoloa jatkettiin vuoden 2019 joulukuussa 31.7.2020 asti. Niiden jatkoa käsitellään kesäkuun Eurooppa-neuvostossa. Pakotteet on sidottu Minskin sopimusten täyteen toimeenpanoon. Ukrainan alueellisen koskemattomuuden loukkaamisen vuoksi asetetut ns. henkilöpakotteet ovat nykyisellään voimassa 15.3.2020 asti. Listalle lisättiin tammikuussa 2020 seitsemän nimeä liittyen Venäjän alue- ja paikallisvaalien järjestämiseen Krimillä syyskuussa 2019. Yhteensä listalla on 177 henkilöä ja 44 tahoa. Krimiä ja Sevastopolia koskevia pakotteita on toistaiseksi jatkettu 23.6.2020 asti; pakotteet on sidottu Krimin palauttamiseen Ukrainalle.

Lisäksi EU on päättänyt diplomaattisista toimista kuten säännöllisten EU–Venäjä-huippukokousten ja viisumiasioita koskevien neuvotteluiden jäädyttämisestä. EU on myös rajoittanut yhteistyötä siten, että Euroopan jälleenrakennus- ja kehityspankin EBRD:n sekä Euroopan investointipankin EIB:n kautta ei ole aloitettu uusia hankkeita Venäjällä. EU:n ja Venäjän välillä vuodesta 1997 saakka voimassa ollut kumppanuus- ja yhteistyösopimus (PCA) on yhä voimassa, mutta sen mukaiset uudistamiseen liittyvät neuvottelut ja toiminnot on keskeytetty.

Vastauksena pakotteisiin Venäjä kielsi elokuussa 2014 EU:sta ja muista pakotteista asettaneista maista peräisin olevien tiettyjen elintarvikkeiden ja maataloustuotteiden maahantuonnin Venäjälle. Venäjä ei ole sitonut vastatoimiensa eli ns. vastapakotteiden voimassaoloa EU:n pakotteisiin. Kohdentamalla

vastatoimensa edellä mainituille sektoreille Venäjä pyrkii lisäämään elintarvikeomavaraisuuttaan ja korvaamaan tuontiaan myös pidemmällä aikavälillä.

Suomi korostaa tarvetta jatkaa päättävistä pakotepolitiikkaa ja johdonmukaista EU:n Venäjäpolitiikan toimeenpanoa, mukaan lukien tuki em. viidelle periaatteelle. Suomi pitää ympäristöyhteistyötä ja alueellista yhteistyötä aloina, joissa EU:n ja Venäjän yhteistyö on tarpeen nykyisissä poliittisissa oloissa. Rajat ylittävät ohjelmat (ENI CBC) ovat keskeisin rahoituslähde Suomen ja Venäjän välisessä hankeyhteistyössä. Ohjelmilla edistetään alueellista vakautta, kansalaisyhteyksiä, aluekehitystä ja rajaturvallisuutta. Suomen itärajalla toteutetaan kolmea ohjelmaa: Kolarectic, Karelia ja Kaakkois-Suomi–Venäjä. Kaudella 2014–2020 ohjelmien kokonaisrahoitus on ollut noin 180 miljoonaa euroa. Eurooppa-neuvosto on päättänyt, että EU:n ja Venäjän välisen yhteistyön rajoittamisesta huolimatta rajat ylittävän yhteistyön hankkeita samoin kuin kansalaisyhteiskuntaa koskevia hankkeita Venäjän kanssa jatketaan.

Pohjoinen ulottuvuus (PU) ja sen sektorikumppanuudet ovat jatkaneet toimintaansa. EU on viime vuosina kanavoinut rahoitusta vain sosiaali- ja terveystumppanuudelle, kulttuurikumppanuudelle ja PU-instituutille. Ympäristökumppanuudessa (NDEP) on hyväksytty joitakin uusia hankkeita liittyen mustahiilipäästöjen vähentämiseen Luoteis-Venäjällä. Krasnyi Borin ongelmajätekaatopaikan kunnostamiseen liittyen on käyty keskusteluja ympäristökumppanuuden mahdollisesta osallistumisesta hankerahoitukseen. Suomi on ollut aloitteellinen em. NDEP-hankkeiden edistämiseksi. Suomen mielestä PU tarvitsee poliittista ohjausta, jotta kumppanuuksien alaisia hankkeita saataisiin aktiivisemmin käyntiin ja valikoivaan kanssakäymiseen voitaisiin tuoda sisältöä. Tästä näkökulmasta olisi perusteltua järjestää pohjoisen ulottuvuuden ministerikokous. Ministerikokous ei tarkoittaisi paluuta tavanomaiseen kanssakäymiseen Venäjän kanssa, vaan se olisi mahdollisuus muodostaa yhteistä tilannekuvaa, löytää yhteistyöalueita ja sitouttaa Venäjää monenväliseen yhteistyöhön. Muissa vastaavan kaltaisissa alueellisen yhteistyön formaateissa kuten Itämeren valtioiden neuvostossa, Barentsin euroarktisessa neuvostossa sekä Arktisessa neuvostossa ministerikokouksia on järjestetty.

Venäjän sisäisen kehityksen osalta huomio on viime aikoina kiinnittynyt maan hallituksen vaihdokseen ja perustuslain uudistamiseen. Presidentti Putin esitti vuotuisessa liittokokouspuheessaan 15.1.2020 muutoksia Venäjän perustuslakiin mm. instituutioiden väliseen vallanjakoon. Perustuslakimuutokset ovat tällä hetkellä Venäjän parlamentin käsittelyssä ja ne vietäneen neuvoo-antavaan kansalaisäänestykseen kevään aikana. Putinin puheen seurauksena pääministeri Medvedevin hallitus erosi. Uutta hallitusta johtaa Venäjän verovirastoa aiemmin johtanut Mihail Mišustin. Gymnich-kokouksessa huomio kiinnittyy myös maan ihmisoikeustilanteeseen ja oikeusvaltiotilanteeseen. Suomi kannattaa tuen jatkamista Venäjän ihmisoikeustoimijoille ja kansalaisyhteiskunnalle. Vakinaisia kontakteja em. toimijoihin tulee ylläpitää sekä Venäjällä tehtävää ihmisoikeus- ja oikeusvaltiotyötä koordinoita jäsenmaiden kesken. Ihmisoikeustyön yksi tärkeä muoto on ihmisten välisten kontaktien ylläpitäminen, mihin voidaan vaikuttaa mm. viisuminannolla. Vuonna 2019 Suomen Venäjän edustustoissa tehtiin noin 786 000 viisumipäätöstä (+18 prosenttia edellisvuodesta). Yksittäisistä maista Suomi myöntää Venäjällä eniten Schengen-viisumeita. Vuonna 2019 Suomen ja Venäjän välisellä maarajalla tehtiin noin 9,5 miljoonaa rajanylitystä (+5,6 prosenttia edellisvuodesta). Venäläisten osuus rajanylityksistä on noin 70 prosenttia.

Asia

Turkki

Kokous/tapaaminen

Epävirallinen ulkoministerikokous (Gymnich) 5.-6.3.2020

Asiakirjat

-

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Mika Ruotsalainen, UM EUR-40, mika.ruotsalainen@formin.fi, 0295 350 305**1. ESILLÄ OLEVAT KYSYMYKSET**

Epävirallisen ulkoministerikokouksen käsittelyn tarkkaa tulokulmaa ei vielä tiedetä. Todennäköisesti keskustelussa painottuvat EU:n yleisen Turkki-politiikan painotukset ja toimintatavat. Esille nousee myös Turkin koeporaustoiminta itäisellä Välimerellä.

2. SUOMEN TAVOITE

Suomi katsoo, että EU:n on säilytettävä Turkin kanssa dialogi ja yhteistyökanavat EU:n ja Turkin välisten suhteiden haasteista huolimatta. EU:n Turkki-politiikan tulee olla pitkäjänteistä.

EU:n on syytä jatkaa Turkin kanssa dialogia ja pyrkiä vaikuttamaan sen toimintaan alueellisissa kysymyksissä, kuten Syyrian ja Libyan tilanteet.

Myös Turkin vaikean oikeusvaltio- ja ihmisoikeuskehityksen seurantaan sekä EU:n näkemysten esille tuomista on tarpeen jatkaa.

EU:n tulee osoittaa Kyprokselle konkreettisesti solidaarisuutta itäisen Välimeren koeporauskiistassa. Samalla EU:n tulee kyetä vahvempaan ja johdonmukaiseen diplomaattiseen otteeseen ratkaisujen etsimiseksi.

3. NEUVOTTELUTILANNE

Ei päätelmiä. Epävirallinen ulkoministerikokous.

4. TAUSTA

EU:n ja Turkin väliset suhteet ovat jo pidempään olleet jännitteiset. EU:n ja Turkin ajankohtaisia välejä hiertää erityisesti kiista Turkin merenalaisista koeporauksista Kyproksen tuntumassa itäisellä Välimerellä. Myös Turkin oikeusvaltio- ja ihmisoikeuskehityksen ongelmat ovat yhä jatkuneet. Samalla Turkin ja EU:n välillä on ollut erimielisyyksiä esimerkiksi Syyrian ja Libyan konflikteissa. Turkin EU-jäsenyysneuvottelut ovat pysähdyksissä, eikä uusia neuvottelulukuja avata tai suljeta.

EU:n piirissä tunnustetaan monista haasteista huolimatta varsin laajasti Turkin strateginen ja alueellinen merkitys, myös Naton jäsenenä. Toisaalta Turkin viime vuosina tapahtunut lähentyminen Venäjän kanssa muun muassa Syyrian konfliktin puitteissa sekä Venäjältä tehtyjen S-400 ohjuspuolustushankintojen muodossa on aiheuttanut EU:n piirissä huolestuneisuutta.

EU:n ja Turkin välillä on yhteisiä konkreettisia intressejä. Näitä ovat esimerkiksi kauppa, turvallisuuskysymykset, energia ja liikenne. Muuttoliikeyhteistyö EU:n ja Turkin välillä on Turkin johdon ajoittaisista kovista puheista ja muista haasteista huolimatta toiminut pääsääntöisesti hyvin. Turkki on esittänyt EU:lle pyyntöjä lisärahoituksesta Turkin kohtaaman muuttoliikepaineen edelleen kasvaessa muun muassa Syyrian Idlibin humanitaarisen tilanteen heikkenemisen myötä.

EU keskeytti neuvoston päätöksellä Turkin kanssa korkean tason dialogejaan (esim. assosiaationeuvostot) kesällä 2019, kun Turkki ei lopettanut EU:n vaatimuksista huolimatta merellisiä koeporauksia Kyproksen lähialueilla. Turkin jatkettua koeporaustoimintaansa työryhmätasolla on jatkettu pakotteisiin liittyviä valmisteluja. EU:n piirissä on painotettu paitsi solidaarisuutta Kyprokselle myös tarvetta säilyttää yhteydenpito Turkin kanssa.

EU:n viime vuoden lopussa aloittanut uusi johto on itäisen Välimeren tilanteesta huolimatta pyrkinyt tietoisesti olemaan yhteyksissä Turkin johdon kanssa. Tavoitteena on vahvistaa Turkin länsiyhteyttä ja käydä dialogia kummallekin tärkeistä kysymyksistä, mikä heijastaa myös komission tavoitetta painottaa geopoliittisuutta toiminnassaan. Turkilta on toivottu myönteistä vastausta EU:n uuden johdon avaukseen.

Turkki ilmoittaa edelleen tavoitteekseen EU:n jäsenyyden. Turkin EU-lähentymisen reformiagendalla ei kuitenkaan tapahdu kouriin tuntuvaa etenemistä, vaikka Turkki on ajoittain esitellyt eräitä uudistuspaketteja. Turkin sisäinen kehitys oikeusvaltio- ja ihmisoikeuskysymyksissä jatkuu ongelmallisena. Turkin oikeusvaltiolle kesän 2016 vallankaappausyrityksen jälkeinen aika on ollut erityisen vaikea, vaikka poikkeustilaa ei enää ole jatkettu kesän 2018 jälkeen. Muun muassa kansalaisyhteiskunnan sekä kokoontumisvapauden ja ilmaisuvapauden tilanne on huolestuttava.

Seuraava myös Turkin kehitystä arvioiva vuosittainen komission laajentumisraportti julkaistaan todennäköisesti toukokuussa 2020, minkä jälkeen se tulee neuvoston käsiteltäväksi.

Turkki on pitänyt esillä tavoitetta neuvottelujen aloittamisesta EU:n ja Turkin välisen tulliliiton modernisoimiseksi. Neuvosto päätti viimeksi kesällä 2019 vuosittaisen EU:n laajentumispaketin käsittelyn yhteydessä, että neuvotteluja ei ole edellytyksiä aloittaa. Tulliliiton modernisoimista koskevat neuvottelut tai niiden pohjustaminen olisi yksi mahdollinen tapa edetä, mikäli EU:n ja Turkin välisissä suhteissa avautuisi näkymiä myönteiselle kehitykselle.

Turkille maksettavia EU:n lähentymistukia (IPA-tukia) on merkittävästi vähennetty Turkin EU-lähentymisen hidastumisen ja reformipolitiikan taka-askelten takia. Komissio on painottanut, että lisäleikkauksia ei enää tulisi tehdä EU:n toimintaedellytysten säilyttämiseksi, mukaan lukien kansalaisjärjestöyhteistyö.

Asia

EU:n yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan kehittäminen

Kokous/tapaaminen

Epävirallinen ulkoministerikokous (Gymnich) 5.–6.3.2020

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Matti Nissinen, UM POL-30, matti.nissinen@formin.fi, 0295 351 780

1. ESILLÄ OLEVAT KYSYMYKSET

Keskustelu EU:n yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan kehittämisestä ja ulkoasiainneuvoston työmenetelmistä

2. SUOMEN TAVOITE

EU:n ulkopoliittisen aseman vahvistaminen edellyttää unionilta entistä vahvempaa yhtenäisyyttä, tehokkaampaa päätöksentekoa ja parempaa toimintakykyä. Suomi tukee korkean edustajan pyrkimyksiä vahvistaa yhtenäisyyttä EU:n yhteisessä ulko- ja turvallisuuspolitiikassa. Samalla korkealla edustajalla tulee olla mahdollisuus nopeaan reagointiin EU:n puolesta, mikäli kansainväliset tapahtumat sitä edellyttävät. Määräenemmistöpäätösten käytön lisääminen vahvistaisi osaltaan EU:n yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan tehokkuutta ja uskottavuutta.

Suomi tukee korkean edustajan pyrkimyksiä ulkoasiainneuvoston toiminnan tehostamiseksi. Ulkoasiainneuvostossa tulee tavoitella konkreettisia tuloksia ja asiakohdat tulee valmistella huolellisesti, ml. laatimalla keskustelua ohjaavat kysymykset ja muut asiakirjat riittävän ajoissa ennen kokousta. Viime hetken muutoksia asialistaan tulisi välttää. Ajankohtaisten aiheiden lisäksi on ulkoasiainneuvostossa tarpeellista käsitellä myös strategisia aiheita. Ulkoasiainneuvoston seurantaan, ml. neuvoston päätelmien toimeenpano ja raportointi, tulee kiinnittää huomiota.

Rakenteellisten muutosten sijaan jäsenmaiden omistajuutta ulkosuhteissa voidaan lisätä ensi sijassa käytännön työtapoja kehittämällä. Tiivis yhteydenpito EU:n ulkosuhdehallinnon ja jäsenmaiden välillä on keskeistä. Suomi pitää hyvänä, että jäsenmaiden ulkoministerit voivat tapauskohtaisesti sijaistaa korkeaa edustajaa EU:ssa yhteisesti sovittujen linjausten mukaisesti.

3. NEUVOTTELUTILANNE

Epävirallisen ulkoministerikokouksen (Gymnich) työlounaalla jatketaan keskustelua EU:n yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan kehittämisestä. Edellisen kerran aiheesta on keskusteltu KE Borrellin toimikauden aluksi joulukuun 2019 ulkoasiainneuvostossa. Gymnichissä on tarkoitus keskustella erityisesti ulkoasiainneuvoston työmenetelmistä. Epävirallisessa kokouksessa ei tehdä päätöksiä.

4. TAUSTA

EU:n ulkoministerit käsitelivät yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan kehittämistä edellisen kerran ulkoasiainneuvoston kokouksissa kesäkuussa ja joulukuussa 2019. Useat jäsenmaat ovat toivoneet, että

yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan kehittäminen olisi jatkossa säännöllisesti epävirallisen ulkoministerikokouksen asialistalla.

Ulkoministereiden kesäkuussa 2019 antaman toimeksiannon mukaisesti jäsenmaiden ulkoministeriöiden poliittiset päälliköt jatkoivat keskustelua Suomen puheenjohtajakauden aikana järjestetyissä kokouksissa. Suomi on lisäksi jo pidempään osallistunut poliittisten päälliköiden tasolla samanmielisten jäsenvaltioiden ryhmään, jonka tavoitteena on YUTP:n tuloksellisuuden vahvistaminen sekä työmenetelmien parantaminen. Joulukuun 2019 ulkoasiainneuvostossa em. ryhmän ajatuspaperin pohjalta 22 jäsenmaata esitti yhteisiä ehdotuksia yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan kehittämiseksi.

Keskeiset ehdotukset ovat Suomen tavoitteiden mukaisia ja koskevat esimerkiksi ulkoasiainneuvostojen huolellista valmistelua, keskustelujen tuloshakuisuutta ja tulosten konkreettista toimeenpanoa ja seurantaa. Ehdotuksissa toivotaan myös tehokkuutta päätöksentekoon esimerkiksi käyttämällä rakentavaa pidättäytymistä.

Borrell on alkukaudellaan tuonut uutta dynamiikka ja konkretiaa ulkoasiainneuvostoihin ja ottanut jo käyttöön jäsenmaiden ehdottamia käytäntöjä esimerkiksi toimittamalla keskusteluja raamittavan kirjeen ennen neuvoston kokouksia. Borrellin odotetaan ottavan ulkoasiainneuvoston agendalle myös vaikeita kysymyksiä. Hänen tavoitteenaan on, että ulkoasiainneuvostossa ministerit käyvät aidosti poliittista keskustelua, jonka avulla EU kykenee konkreettisiin toimiin lähialueillaan ja globaalisti. Gymnich-keskustelussa Borrell tulee esittämään myös omia ehdotuksiaan uudistuksista ulkoasiainneuvoston kokousjärjestelyihin. Tämä voisi tarkoittaa mm. pienempiä delegaatioita, sekä lisää luottamuksellisia keskusteluja ministereiden kesken.

Korkea edustaja Borrellille osoitetussa ns. tehtäväkirjeessä (mission statement) komission puheenjohtaja korostaa kumppanuuksien, multilateralismin ja kansainvälisen sääntöpohjaisen järjestyksen merkitystä EU:n ulkosuhteissa. Komission puheenjohtaja käyttää uudesta komissiosta nimitystä ”geopoliittinen komissio”. Ulkosuhteiden osalta tämä tarkoittaisi sitä, että EU:n tulee toimia strategisemmin, aktiivisemmin ja yhtenäisemmin yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alalla. Samalla EU:n kykyä toimia itsenäisesti sekä edistää arvojaan ja intressejään maailmalla tulee kasvattaa. EU:n tulee myös olla nopeampi päätöksenteossa. Tämän mukaisesti KE Borrellia rohkaistaan edistämään määräenemmistöpäätösten käyttöä perussopimusten sallimissa kysymyksissä. Ulkosuhteista halutaan järjestelmällinen osa EU:n päätöksentekoa ja KE Borrell vetää komission ulkosuhdekomissaarien ryhmää. Lisäksi EU:n sisäisen ja ulkoisen työn linkejä pyritään parantamaan.

Suomi on vahvistanut tukensa korkealle edustajalle ja mm. esittänyt jäsenvaltioiden ulkoministereiden toimimista tapauskohtaisesti korkean edustajan sijaisena ja tällä tavoin EU:n ulkopoliitiikan vaikuttavuuden tukemista. Suomi on edellyttänyt EU:n ulkopoliitiikan rakentumista yhteiselle arvopohjalle sekä EU:n sitoutumista sääntöpohjaiseen kansainväliseen järjestelmään. EU:n sisäinen yhtenäisyys ja johdonmukaisuus eri foorumeilla, kuten YK:ssa, on keskeistä ulkopoliittisen vaikuttavuuden varmistamiseksi.

Suomi on myös nostanut esiin EU:n sisäisten ja ulkoisten politiikojen yhtymäkohdat. Korkealla edustajalla on keskeinen rooli näiden politiikkojen yhteensovittajana. Suomi on peräänkuuluttanut poliittista tahtoa toimia yhdessä, mutta pitänyt mahdollisena käyttää enenevässä määrin määräenemmistöpäätöksiä myös YUTP:n alalla. Suomi on johdonmukaisesti todennut, että määräenemmistöpäätösten käytön lisääminen vahvistaisi EU:n ulkoisen toiminnan tehokkuutta ja uskottavuutta.

LIITTEET

Asiasanat	Turkki, Venäjä, YUTP kehittäminen, YUTP
Hoitaa	UM
Tiedoksi	EUE, LVM, MMM, OKM, OM, PE, PLM, SM, TEM, TPK, TULLI, VM, VNK, YM
